

Barnesamtaler og forebyggende arbeid i barnehagen

«Hvordan bidrar barnesamtaler til det forebyggende arbeidet av seksuelle overgrep mot barn?»

Mari Olavesen Gretland

kandidatnummer: 4006

Bacheloroppgave

Emnekode: BHBAC3920

Trondheim, mai 2020

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Gjennom denne bachelorprosessen har jeg fått innblikk i hvor viktig det er å snakke med barn om seksualitet og følelser. Jeg har også sett verdien av å bruke barnesamtaler som et verktøy mot å forebygge seksuelle overgrep. Det å snakke med barn om følelser og hva gode og vonde hemmeligheter er får barn til å bli mer bevisst og kan hjelpe dem med å si ifra hvis det er noe som skjer med dem som de har lært at ikke er greit. Målet mitt med denne bacheloren var å lære viktigheten med forebygging og barnesamtaler slik at jeg kan ta med meg dette når ut i barnehagen når jeg begynner å arbeide som barnehagelærer, noe som jeg føler jeg har klart.

Jeg vil takke mine veiledere Marianne Schram og Gjertrud Stordal for god hjelp og veiledning gjennom denne krevende tiden. Jeg setter stor pris på all hjelpen jeg har fått gjennom kunnskapsrike videosamtaler. Tusen takk til min informant som var villig til å dele sin erfaring og kunnskap med meg. Til slutt, vil jeg takke mine medstudenter som har hjulpet med rettskrivning, gode refleksjoner og mye motivasjon.

Tusen takk!

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
1.0 INNLEDNING	4
2.0 TEORI	5
2.1 BARNESAMTALER	5
2.1.1 Dialog	7
2.1.2 Snakkehjørnet	7
2.2 BARN SEKSUALITET	8
2.2.1 Voksnes forhold til barns seksualitet	8
2.2.2 Kulturforskjeller	9
2.3 HVA ER SEKSUELLE OVERGREP	9
2.4 FOREBYGGING	10
2.4.1 Jeg er meg	11
2.4.2 Følelser	11
3.0 METODE	12
3.1 KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE	12
3.2 VALG AV METODE	12
3.3 INTERVJU OG INTERVJUGUIDE	13
3.3.2 Gjennomføring av intervju	14
3.4 ETISKE RETNINGSLINJER	15
3.5 METODEKRITIKK	16
4.0 FUNN OG DRØFTING	17
4.1 HVORDAN SKAPER PERSONALET TILLIT OG TRYGGHET TIL BARN?	17
4.1.1 Viktigheten av å ha en åpen dialog med barn	17
4.1.2 Hvordan de voksnes reaksjon påvirker barn	19
4.2 HVORDAN BRUKER PERSONALET SNAKKEHJØRNET SOM EN FOREBYGGENDE METODE?	20
4.2.1 Eksempel på snakkehjørnet og arbeid med barn i grupper	20
4.2.2 Hvilke utbytter får barn av snakkehjørnet?	21
4.2.3 Hvordan legge til rette for minoritetsbarn i snakkehjørnet?	23
5.0 KONKLUSJON OG AVSLUTNING	24
LITTERATURLISTE	26
VEDLEGG	28
INFORMASJON- OG SAMTYKKESKJEMA	28
INTERVJUGUIDE	31

1.0 Innledning

I denne bacheloroppgaven skal jeg ta for meg hvordan en barnehage bruker barnesamtaler som et forebyggende verktøy mot seksuelle overgrep. Jeg vil finne ut hva informanten mener er viktig når det gjelder å forebygge, samt hvordan de gjør det i barnehagen. Dermed ble problemstillingen ««Hvordan bidrar barnesamtaler til det forebyggende arbeidet av seksuelle overgrep mot barn?». I FNs barnekonvensjon artikkel 34 står det at alle barn skal bli beskyttet mot alle former for seksuelle utnyttning og seksuelt misbruk (Barne- og familiedepartementet, 2003, s.25).

Seksualitet og forebygging er temaer som jeg synes har vært spennende i lang tid. Andre året på studiet hadde jeg tema «kroppen» som mitt tre ukers prosjekt i praksis, så jeg mener det er viktig at barn lærer om egen kropp. Under utenlandsoppholdet mitt la jeg merke til at det var lite fokus på disse temaene. I 2016 fikk 4.6 millioner jenter, gutter og voksne fra hele verden traumehjelp, og medisinsk behandling etter å ha være utsatt for voldtekt eller andre former for seksualisert vold (Unicef, 20.05.2020). Dette er noe som skjer over alt, så jeg ble nysgjerrig på hvordan disse temaene blir jobbet med i Norge. Unicef skriver på sine nettsider at nesten 3.5 % av alle barn i Norge har opplevd seksuelle overgrep som voldtekt før de fyller 13 år (Unicef, 20.05.2020). Rundt 15% av norsk ungdom har opplevd en slags form for seksuelle overgrep, for eksempel: voldtekt, beføling ved bruk av makt eller presset til seksuelle handlinger eller krenkelser (Unicef, 20.05.2020). Disse temaene er noe som er veldig samfunnsaktuelt og seksuelle overgrep skjer rundt om i hele verden. Det er viktig å snakke med barn å gi de ulike verktøy slik at de kan sette grenser og våge å si ifra.

Det er nedfelt i Rammeplanen (2017) at gjennom den daglige og nære kontakten med barn i barnehagen er personalet i en posisjon der de kan observere og motta informasjon om barns omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal også ha et bevisst forhold til at barn kan være og har blitt utsatt for vold, seksuelle overgrep som omsorgssvikt og ha kunnskap om hvordan dette kan forebygges og oppdages. (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.13). I min rolle som fremtidig barnehagelærer er det viktig å ha nok kunnskap om temaer som omhandler barns seksualitet, følelser, kropp og grenser slik at jeg kan hjelpe de som har behov for det. Videre i Rammeplanen (2017) står det at personalet skal sørge for at barn i barnehagen opplever trygghet, trivsel og tilhørighet (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.17).

Målet mitt med denne bacheloren er å få større kunnskap om bruken av barnesamtaler, og hvorfor dette er viktig i arbeidet med å kunne forebygge mot seksuelle overgrep. Jeg vil også få større forståelse av viktigheten med å snakke og jobbe med seksualitet sammen med barn.

Oppgaven min er delt inn i fem ulike kapitler: innledning, teori, metode, funn og drøfting og til slutt konklusjon og avslutning. I teorikapitlet skal jeg fremheve den teorien som jeg mener er relevant for å løse problemstillingen min. Videre i metodekapitlet skal jeg belyse den metode jeg har valgt å bruke, etterfulgt av funn og drøftingskapitlet hvor jeg skal drøfte data fra intervjuet opp mot teori. Til slutt vil jeg konkludere og avslutte min bacheloroppgave.

2.0 Teori

I dette teorikapitlet vil jeg fokusere på barnesamtaler og snakkehjørnet som en metode å bruke for å snakke med barn om ulike temaer. Det å ha en god dialog er noe som er veldig relevant i barnesamtaler så dette er noe jeg også vil fokusere på, samt hva seksuelle overgrep er og forebygging av dette. I lys av korona situasjonen som vi nå befinner oss i er jeg avhengig av nasjonalbiblioteket sine nettsider til å finne teori og har derfor ikke tilgang til den nyeste versjonen på bøkene.

2.1 Barnesamtaler

I Rammeplanen (2017) står det at personale skal invitere til ulike samtaler hvor barn kan undre, fortelle, reflektere og stille spørsmål (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.31). Det er mange ulike måter å gjennomføre en barnesamtale på, samt ulike temaer man kan ta opp, men det som er relevant for min bachelor er hvordan personalet snakker med barn om vanskelige situasjoner og temaer. I barnehagen er det mange gode muligheter til å ha dialog med barn, både hverdagssamtaler og de samtalene som er planlagt. Barnehagesamtaler om hverdagslige ting i barns liv vil gi barn en følelse av trygghet og at de blir ivaretatt (Gamst, 2017, s. 46).

Å invitere barn til gode barnesamtaler vil ha en forebyggende effekt ved at barn føler at de blir tatt på alvor og blir hørt, og lettere kan formidle hvis det er noe som er vanskelig å fortelle (Gamst, 2017, s. 46). Som barnehagelærer har man en fordel ved å observere og ha samtaler med barn, og få informasjon om deres omsorgs- og livssituasjon. Det gjør det mulig å fange opp ulike barn som strever eller lever i en utsatt livssituasjon, og å være en barnet kan betro seg til (Gamst, 2017, s. 44). Personalet i barnehagen skal bidra til at barn har mulighet til å utvikle

tillit til andre og seg selv (Rammeplan for barnehager. Innhold og oppgaver, 2017, s.17). Det å kunne innta perspektivet til barnet vil kreve kunnskap, mot og trygghet hos fagpersonen, og barnets motivasjon og formidlingsevne handler om hvordan barnet blir møtt. Da handler det om at barnet må føle tillit til fagpersonen og oppleve å bli forstått. For at dette skal bli mulig må barnet ha en trygg voksen som tør å nærme seg og lytte (Gamst, 2017, s. 21). Det er viktig at fagpersonen behersker ulike kommunikasjonsmåter samt klarer å tilpasse seg og ha en holdning som får barn til å huske og ville fortelle hva de har opplevd (Gamst, 2017, s. 21). Barn kan ofte overdrive eller fantasere i historiene de forteller. De kan ikke uttrykke seg like presist som en voksen kan. Det er derfor viktig at en fagperson klarer å tilpasse kommunikasjonen å forstå barns måter å uttrykke seg på ved å sette sammen bruddstykker av barns fortelling til en forståelig helhet (Gamst, 2017, s. 33).

I barnesamtaler gir det rom for at barn skal få snakke åpent og fritt, og det burde være en selvfølge for den voksne å ikke formidle dette videre uten barns samtykke. Barn skal føle seg trygge på den voksne og ikke oppfatte de som en som jobber for å få ut informasjon fra barnet og at den informasjonen går direkte til foresatte, skole eller barnevernet. Det bør klargjøres med barnet om hva som blir sagt videre til foresatte, og ta en beslutning i fellesskap med barnet (Gamst, 2017, s. 36). Hvilke opplysninger som videreformidles skal bestemmes sammen med barnet, så langt det lar seg gjøre (Gamst, 2017, s.36). En trygg relasjon kan gi barnet en verdifull motivasjon og lyst til å samarbeide, samtidig er det mulig å ha en fagperson som hjelper og støtter (Kinge, 2016, s. 39).

Gjennom barnesamtaler er det mulig å oppdage utallige forskjellige forhold som barnet lever i og hvordan barnets tilstand er. Fagpersonen må være sensitiv for situasjonen som barnet er i, samt gi rom og forståelse for hvilken betydning dette kan ha for barnets utviklings- og læringsforutsetninger. Når en fagperson skal snakke om vanskelige temaer med barn er holdningen til den voksne, som skal formidle dette viktig. Det er viktig at den voksne er åpen, og ikke har negative reaksjoner på barns spørsmål. Måten barn blir møtt på av en voksen kan sette spor i deres oppvekst og de kan oppleve skam og skyldfølelse helt frem til voksen alder (Aasland, 2015, s. 70). Fagpersoner kan også la være å snakke med barn om vanskelige ting på grunn av mangel på egen trygghet og kompetanse rundt tema. Hvis et barn møter en voksen som er positiv med åpne holdninger vil trolig barnet gå til denne personen igjen om den har noen spørsmål (Aasland, 2015, s. 73).

2.1.1 Dialog

En god dialog handler om at alle parter får anledning til å tenke over det som blir sagt og får mulighet til å svare. Det preges også av ro og lite stress og forstyrrelser rundt samtalen. (Kinge, 2016, s.47). I en dialog er det mulig å utveksle refleksjoner, tanker og meninger, samt undre sammen med gjensidig respekt (Kinge, 2016, s. 24). Barnehagelærer er i kontakt med barnet store deler av dagen deres. Derfor har de en fordel ved å kunne legge opp til samtaler hvor barnehagelæreren har konkrete mål med samtalen, og kunnskap om gjennomføring av gode og innholdsrike dialoger med barn. I kommunikasjonen er det viktig at barnet opplever seg selv som en betydningsfull partner, og at deres synspunkter og tanker blir hørt (Kinge, 2016, s. 24). Dialog er et samarbeid hvor man lytter til hverandre samt er åpen og genuint interessert i hva den andre parten har å si, og vil lære av deres innspill.

2.1.2 Snakkehjørnet

«Snakkehjørnet er et hjørne i barnehagen hvor det er system på snakking slik at barn får anledning til å snakke med de voksne» (Raundalen & Schultz, 2008, s. 57). Det var Magne Raundalen som først introduserte snakkehjørnet som en form for snakketrening for barn. Han opplevde etterhvert at det var flere barn som hadde spørsmål og ville snakke om tunge ting som skjedde hjemme eller noe som hadde skjedd i barnehagen (Raundalen & Schultz, 2008, s. 57). Formålet med snakkehjørnet er at barn skal få lov til å bli kjent med egne og andres følelser, samt sette ord på dem. Det andre formålet er å snakke med barn om ulike temaer som de selv lurere på, og at de kan få lette på hjertet sitt om blant annet frykt og ulike bekymringer (Raundalen & Schultz, 2008, s. 58). I snakkehjørnet er det viktig å skape tillit mellom barn og den voksne slik at det blir et trygt sted å snakke om følelser og andre sårbare situasjoner.

I snakkehjørnet kan det være tre eller fire barn og da er det viktig at personalet har kunnskap om å arbeide med barn i grupper. Da er det ulike behov man må tenke på og legge til rette for. Det er viktig å ha fokus på enkeltbarnet og deres behov, samt ta hensyn til resten av gruppen. I boken «Kontakt med barn» nevner Askland (2011) ulike perspektiver på arbeid med barnegrupper. I denne teoridelen er relasjonsorientert arbeid med barnegrupper mest relevant (Askland, 2011, s.85). Dette legger vekt på vennskap og at barn kan oppleve hverandre sammen via felles opplevelser, samtidig støtte hverandre. Videre handler det om å skape en egen identitet, og få erfaring om hvordan man er i samspill med andre (Askland, 2011, s.87).

2.2 Barns seksualitet

Aasland (2015) refererer til Verdens helseorganisasjon (WHO) når hun skal definere seksualitet, og det kommer frem at seksualitet er en del av vår personlighet og at det ikke er et synonym for samleie (Aasland, 2015, s.8). «Barns seksualitet handler om deres forhold til egen og andres kropp, og følelser» (Aasland, 2015, s.85). Dette sammen med å bli ivaretatt og få følelsen av kjærighet og omsorg, vil barnet ha gode muligheter til å utvikle et godt selvbilde og selvfølelse. Dette vil føre til et godt forhold til egen kropp. (Aasland, 2015, s.14). Ved et sunt forhold til egen kropp, i tillegg til å akseptere andre og egne følelser er det større muligheter for at barn får mer glede i livet (Aasland, 2015, s.21). Seksualitet er noe som utvikler seg gjennom hele livet, og det starter allerede fra fosterstadiet (Askland & Sataøen, 2014, s.161). Derfor er det viktig at barn får kunnskap om seksualitet. Det er ikke alle barn som tør å stille spørsmål om dette, derfor må personalet i barnehagen ta grep og sette dette på dagsordenen. Barn som har tilegnet seg god kunnskap og begreper om kropp og seksualitet i barndommen, vil lettere kunne fortelle om ubehagelige situasjoner (Friis, 2019, s.36).

2.2.1 Voksnes forhold til barns seksualitet

Voksnes holdninger og syn på seksualitet, og hvordan de snakker om kroppen og de ulike kroppsdelene, påvirker barns syn på seg selv, kroppen og seksualiteten sin. (Aasland, 2015, s.27). Dette handler spesielt om barns nære omsorgspersoner. De ulike holdningene disse personene viser kan gjøre barn flau og usikre eller kunnskapsrike og glade. Barn må oppleve å bli sett og hørt når de stiller spørsmål, å bli oppfordret til å være nysgjerrige av de voksne. De må ta barn på alvor og gi dem et ærlig svar. Hvis en voksen har positive holdninger til kropp, seksualitet og følelser vil barn trolig gå til denne personen hvis de har spørsmål (Aasland, 2015, s. 73).

Forsatte kan bli usikre på hvordan de skal møte barn når det gjelder å snakke om seksualitet og spørsmål som de kan ha. Det barn trenger er å bli møtt med forståelse og et ærlig svar, men de trenger ikke et fasitsvar. Personalet bør kurses å få tilgang til stoff og litteratur. Dette kan bidra til at gruppen får mer kunnskap og forståelse og det kan bli enklere å snakke og reflektere over barns seksualitet. I tillegg til hvordan man skal håndtere en mistanke om seksuelle overgrep. (Aasland, 2015, s.84).

2.2.2 Kulturforskjeller

«Hva som betegnes som en seksuell handling, er ofte forskjellige fra den ene kulturen til den andre, derfor blir også konfliktene mellom forskjellige kulturelle oppfatninger ofte sterkt følelsesladet» (Aigner & Centerwall, 1984, s.99). Hvis personalet har spørsmål eller står i konflikt med hva barns foresatte mener, bør man ta kontakt å drøfte ulike synspunkter. Det er viktig å inngå et kompromiss å vise gjensidig respekt (Aigner & Centerwall, 1984, s.110). I Norge i dag er det mange barn med ulike religiøse og kulturelle bakgrunner. Noen pedagoger i barnehagen kan bli usikre på hva foresatte ønsker eller ikke ønsker at barnet deres skal lære om når det gjelder kjærlighet, kjønn og seksualitet (Aasland, 2015, s.103). Derfor er det viktig at barnehagen legger til rette for et godt foreldresamarbeid, samt god dialog med foresatte å ivareta deres rett til medvirkning (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.22).

Det er forankret i Barnehageloven at «barnehagen skal i samarbeid med hjemmet ivareta barns behov for omsorg og lek, fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (Barnehageloven, 2006, § 1). Det er foresatte som har hovedansvaret for oppdragelsen av barnet sitt, men sammen med barnehagen har man et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Det er viktig at personalet blir kjent med foresatte slik at de kan oppleve at deres perspektiver blir ivaretatt i barnehagen (Skarpsno, 2013, s.66). Blant ulike kulturer kan seksualitet være knyttet til følelser med sterke meninger og ulike reaksjoner (Askland & Sataøen, 2014, s.160).

2.3 Hva er seksuelle overgrep

Det finnes mange ulike definisjoner på seksuelle overgrep. «Seksuelle overgrep er når en autoritær person tvinger, lokker eller truer barn til å delta i eller se på seksuell omgang, handling eller atferd» (Aasland, 2014, s. 33). Hvis barn blir påført vonde seksuelle opplevelser eller traumer, kan de få psykiske eller fysiske belastninger senere i livet (Aasland, 2015, s. 14).

Juridisk sett kan man dele seksuelle overgrep inn i tre kategorier:

- Seksuell omgang handler om all type inntrenging i kroppsåpninger.
- Seksuell handling er all fysisk kontakten mellom foregriper og den utsatte.
- Seksuell atferd, dette handler om all den ikke-fysiske kontakten.

(Søftestad, 2018, s.25).

Overgriperen har ansvaret for handlingene, uavhengig av barnets oppførsel, handling eller reaksjon. Derfor skjer overgrep ut fra overgriperens behov, på bekostning av barnets. (Søftestad, 2018, s. 23). Det er ofte overgriperen som lurer, manipulerer, tvinger eller truer noen

til å delta i seksuelle aktiviteter, der den andre ikke er moden nok eller vil være med (Aasland, 2014, s. 34). Seksuelle overgrep mot barn er all slags form for psykisk eller fysisk seksuelle overgrep begått av noen barnet kjenner eller ikke (Aasland, 2014, s. 34).

Aasland (refererer i Prosjektrapport, 2015, s.7) skriver at «Et seksuelt overgrep er når en person manipulerer, lurer, truer, tvinger eller lokker en annen til å delta i seksuelle aktiviteter den andre ikke er moden til eller ikke vil være med på, når den andre ikke er i stand til å vurdere eller forstå rekkevidde av det som skjer. Det er enhver form for seksuell kontakt den andre ikke er i stand til å si ja eller nei til på grunn av alder, evne, beruselse, redsel, frykt eller trusler. Det er når handlingen er ulovlig, når det er hemmelig og ikke tåler dagens lys». (Sortland Kommune, 2015, s.7).

2.4 Forebygging

Forebygging handler om å begrense eller fjerne en uønsket utvikling (Søftestad, 2018, s. 263). Det handler om å igangsette tiltak før problemet oppstår. Barnehagen har et stort ansvar på dette området. Personalet skal kjenne til og kunne praktisere nasjonale føringer som er helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder for barn (Rammeplan for barnehager. Innhold og oppgaver, 2017, s.32). Her viser jeg til en undersøkelse som viser at barn som opplever utviklingstraumer, har firedoblet risiko for å utvikle personlighetsforstyrrelser senere i livet (Emilsen, 2014, s. 328). Utviklingstraumer kan være familievold, seksuelle overgrep og/eller grov omsorgssvikt.

Killén (referere i Sjøvik, 2014, s. 55) deler opp forebygging i tre deler. Den første delen handler om universal forebygging som skal forhindre at problemet oppstår. Når det gjelder barnehagen vil dette være rettet mot hele barnehagen eller avdelingen. Videre handler del to om selektiv forebygging som identifisere risikofaktoren tidlig, og forhindre at problemet utvikler seg videre. Den tredje er indikert forebygging. Dette går ut på å redusere og hindre konsekvensene av problemet som har oppstått. (Sjøvik, 2014, s.55).

I min bacheloroppgave er det mest relevant med den første, universal forebygging. Mitt formål med oppgaven er å finne ut hvordan og hva slags redskaper personalet kan skaffe barn, gjennom barnesamtaler slik at de kan sette ord og følelser på hva som skjer med dem. Når miljøet rundt barnet snakker om kropp, seksualitet, grenser og ulovligheter, kan det være forebyggende. De

fleste overgrep foregår i nære relasjoner, og overgrep kan forhindres når barnehagen har fokus på temaet (Friis, 2019, s. 37)

2.4.1 Jeg er meg

Dette er noe som barnehagen har utviklet. «Jeg er meg» handler om barns seksualitet og forebygging av krenkelser og overgrep. Det skal styrke barns selvfølelse å skape et sunt og godt forhold til kroppen sin, samt vise respekt å sette grenser for seg selv og andre. Gjennom arbeid i barnehagen skal personalet bidra barnet til å utvikle et sunt og positivt forhold til egen kropp (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.31). I tillegg til å bli bevisst på retten til å bestemme over sin kropp og respektere andres grenser.

Noen av temaene i «jeg er meg» kan være å snakke med barn om gode og vonde hemmeligheter, og berøringer. Hvis en voksen tar opp disse temaene og viser kunnskap, kan det bli lettere for barn som har opplevd ubehagelige situasjoner å snakke om det med en voksen. Barn må være klar over hva vonde hemmeligheter er og at dette er noe de kan snakke med voksne om – dette er ikke å sladre (Aasland, 2015, s.26). Personalet må lære barn om gode og vonde berøringer og hemmeligheter. I tillegg vite hvem det er trygt å snakke med hvis noe slikt skulle skjer. Et annet tema kan være kropp hvor man blir kjent med kroppen og navn på ulike kroppsdelene. Barn føler seg mer trygg når de har navn for hele kroppen (Aasland, 2015, s.92). Det å vite om flere navn på ulike kroppsdelene er viktig, men det trenger ikke å bli brukt i dagligtalen. Målet med dette er at barn skal bli mer bevisst på sin seksualitet og bli glad i kroppen sin, og dette kan bidra til god selvfølelse og selvtillit (Aasland, 2015, s.92). Arbeid med dette i barnehagen kan bidra til at barn blir mer trygg på egen kropp, samt får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, s.31). Flere temaer som kan være passende er familie, følelser, kjønnsidentitet osv.

2.4.2 Følelser

I barnehagen skal barn få støtte til å mestre motgang, håndtere utfordringer, bli kjent med egne og andres følelser (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.13). Det å snakke og synliggjøre ulike følelser kan lære barn om egne følelser og grenser. Hvis man ikke synliggjør dette kan ikke barn vite om det som skjer med de er galt. Barns emosjonelle kompetanse innebærer at den voksne snakker med barn om følelser de har eller det de har observert hos andre (Kvelling, 2015, s. 80). Kvelling sier at barn som utvikler god følelsesregulering har tidlig i livet hatt omsorg som preges av at omsorgspersonene forstår og

aksepterer deres følelser. I tillegg hjelper til med å regulere og forklare det (Kvillo, 2015, s.80). I barnehagen skal alle barn få hjelp til å uttrykke sine følelser, tanker, meninger og erfaringer. Det kan øke barns sosiale ferdigheter dersom barnet blir mer bevisst på egne og andres følelser, og kan sette ord på dem (Raundalen & Schultz, 2008, s. 58).

3.0 Metode

En metode handler om hvilken fremgangsmåte man skal ta i bruk for å løse et problem eller komme fram til ny kunnskap (Dalland, 2013, s. 111). Det handler om å samle inn data, tolke og analysere (Bergsland og Jæger, 2014, s.66). Både kvalitativ og kvantitativ metode bidrar til en bedre forståelse av hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2013, s. 112). Derfor vil jeg i dette metodekapittelet først gjøre kort rede for kvalitativ og kvantitativ metode, deretter mitt valg av metode. Videre vil jeg gjøre rede for kvalitativt intervju, samt intervjuguiden og gjennomføring av intervjuet. Deretter skal jeg begrunne mitt valg av informant og avslutningsvis beskrive de etiske vurderingene som jeg har tatt i min bacheloroppgave, samt metodekritikk.

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Kvalitativ og kvantitativ er to ulike metoder man kan bruke til å analysere og registrere data på. Kvalitativ metode handler om de personlige erfaringene og opplevelsene som man har tilegnet seg og dette kan ikke tallfestes (Dalland, 2013, s. 112). Kvantitativ metode gir derimot data som er mer målbar, for eksempel en spørreundersøkelse (Dalland, 2013, s. 112). Forholdet mellom forskeren og informanten har mer å si på kvalitativ metode enn kvantitativ. I kvalitativ metode er informasjonen informanten villig til å bidra med knyttet til hvordan personen oppfatter forskeren. I kvantitativ er forholdet mellom forsker og informant mer basert på distanse. (Thagaard, 2003, s. 19). I mitt tilfelle vil jeg anskaffe meg data som er ut fra erfaringene og opplevelsene til min informant, samt vil jeg gå i dybden på kunnskapen og få et mer detaljert svar.

3.2 Valg av metode

For å finne den rette metoden for problemstillingen er det gunstig å gjøre gode refleksjoner og ha kunnskap om de ulike metodene før man tar et valg. Når tema er satt og forskeren har funnet formålet med bacheloroppgaven, må man ta en vurdering for å finne ut hvilken metode som gir forskeren mest informasjon (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66). Når det gjelder mitt tema og

problemstilling tok jeg en vurdering etter å ha satt meg inn i begge metodene, og valgte kvalitativ metode. Jeg var interessert i å se informanten sin side av tema og hennes erfaring og opplevelser.

3.3 Intervju og intervjuguide

I kvalitativ forskningsmetode er det mange ulike innsamlingsmetoder; intervju, bilder, dokumentanalyse, observasjon, er bare noen av dem (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67). Intervju er en samtale mellom forsker og informant, hvor forskeren styrer samtalen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). Jeg valgte å bruke intervju som en måte å anskaffe meg informasjon og kunnskap på. Intervju handler om at en intervjuer skal stille spørsmål og informanten skal svare så godt som mulig. «Intervjuet sikter mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 47). Informasjonen som jeg innhenter er gjenfortellinger fra hendelser og erfaringer de selv har, samtidig vil dette gi meg innsikt i informantens holdninger, tanker og følelser (Thagaard, 2003, s. 83). Dette er noen særpreg for kvalitativt intervju.

Formålet med kvalitativt forskningsintervju er å samle inn beskrivelser av informantens livsverden for å kunne tolke hva dette betyr for den som blir intervjuet (Dalland, 2013, s. 152). Innenfor kvalitativt intervju skiller man mellom lite strukturert og relativt strukturert opplegg. Lite strukturer kan være en samtale mellom forsker og informant hvor temaene er bestemt på forhånd. På denne måten kan forskeren tilpasse spørsmålene til hvilke temaer informanten bringer frem (Thagaard, 2003, s.84). På den andre siden er det relativt strukturert opplegg, dette går ut på at spørsmålene er laget på forhånd og står i en rekkefølge (Thagaard, 2003, s.84). Under mitt intervju valgte jeg relativt strukturert opplegg fordi jeg hadde faste spørsmål som jeg trengte svar på.

En intervjuguide skal ta for seg tema og hvilken rekkefølge spørsmålene skal være i (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71). Jeg utarbeidet en intervjuguide som har et detaljert oppsett om hvordan jeg skulle formulere spørsmålene. Jeg fant fort ut at jeg måtte stille oppfølgingsspørsmål der jeg ønsket et mer utdypende svar. Thagaard (2003) trekker frem at en viktig målsetting når man skal lage spørsmål til intervju, er at man går i dybden på de temaene som man vil få informasjon om (Thagaard, 2003, s.86). En intervjuguide skal lede deg gjennom samtalen, og det er ikke bare en liste med spørsmål som skal bli stilt, men spørsmålene utvikles gjennom samtalen og

fra svarene til informanten (Dalland, 2013, s. 167). Jeg valgte å formulere spørsmål ut ifra teorien jeg hadde lest meg opp på og ved å se på deres årsplan og hva de jobbet mot. I tillegg hadde jeg en del spørsmål for å være sikker på at jeg fikk den informasjonen jeg trengte.

3.3.2 Gjennomføring av intervju

På dette tidspunktet hadde jeg ingen klar problemstilling, men jeg tok utgangspunkt i denne; «Hvordan arbeider barnehagen med seksualitet gjennom barnesamtaler for å forebygge seksuelle overgrep?». Etter hvert som jeg gikk gjennom funnene mine og begynte å drøfte, kom jeg frem til denne problemstillingen: «Hvordan bidrar barnesamtaler til det forebyggende arbeidet av seksuelle overgrep mot barn?»

Jeg hadde planlagt å komme i barnehagen og observere, samt ha intervju, men på grunn av Covid-19 måtte vi ta intervjuet over telefonen. Jeg sendte en mail til informant om forespørsel om videointervju eller telefonintervju og hun ønsket å gjøre et telefonintervju. Før intervjuet valgte jeg å forberede meg godt på spørsmålene og hvilken informasjon jeg ville få ut av intervjuet. Et vellykket intervju er avhengig av om forskeren er forberedt eller ikke (Dalland, 2013, s. 166). Jeg valgte å sende ut intervjuguiden i forkant fordi jeg hadde mange spørsmål, og jeg ville at informanten min skulle sette seg godt inn i tema og spørsmålene.

Under intervjuet hadde jeg ingen lydopptaker så jeg valgte å ta notater samtidig. Jeg måtte konsentrere meg om å ta notater og hva informanten min sa. Siden hun var klar over dette så snakket hun rolig og sakte og gjentok det hun sa hvis jeg ikke fikk det med meg. I tillegg sendte hun med et dokument hvor hun hadde skrevet litt om seg selv slik at vi kunne fokusere på spørsmålene. Jeg fikk også videresendt litt diverse informasjon om «Jeg er meg» og snakkehjørnet som er en del av informasjonen jeg vil anskaffe meg ut fra min bacheloroppgave. Senere fikk jeg beskjed om å sende informanten en mail om det var noe mer jeg lurte på.

Etter intervjuet valgte jeg å fin skrive notatene mine med en gang. Thagaard (2003) hevder at det kan være lurt å skrive et referat rett etter intervjuet fordi da er stoffet enda friskt i minne (Thagaard, 2003, s.97). Jeg valgte å sette problemstillingen min øverst på arket når jeg analyserte, fordi problemstillingen skal være i fokus. Analyse handler om å kategorisere og beskrive et hendelsesforløp og samtidig gi hendelsene en mening (Thagaard i Bergsland & Jæger, 2014, s.81). Formålet med analysen min er å skape struktur og mening med funnene mine, på denne måten blir det lettere å få oversikt. Når man noterer underveis kan forskeren gi

hovedpunkter som kan bidra til analysen (Thagaard, 2003, s.97). Jeg valgte å fjerne materialet som ikke hadde noe med problemstillingen min å gjøre. Deretter delte jeg funnene mine inn i ulike kategorier som jeg synes var viktig utifra hva jeg hadde anskaffet meg under intervjuet.

3.4 Valg av informant

Kvalitativt intervju går i dybden, derfor kan ikke antall intervjuobjekt være for stort, gode samtaler mellom en, to eller tre intervjupersoner kan gi mye stoff (Dalland, 2013, s. 164). Det å velge en informant som har bestemte kunnskaper og erfaringer om et bestemt tema, er et strategisk valg (Dalland, 2013, s. 163). Derfor valgte jeg å intervju en som har barnehagelærerutdanningen og videreutdanning som spesialpedagog. Hun har også lang erfaring med å arbeide med barnesamtaler og har jobbet i den samme barnehagen i 25 år. Når barnehagen startet med barnesamtaler var hun en av de som var tilstede.

Jeg leste meg opp på barnehager som jobber aktivt med barnesamtaler og da fant jeg denne, samt at vi også hadde hatt prosjektuker hvor de holdt foredrag for oss. Jeg ble også tipset av denne barnehagen fra en medstudent. Jeg valgte å ta kontakt med styrer slik at hun kunne videresende meg til den medarbeideren som hun mente hadde mest kompetanse og erfaring om disse områdene.

3.4 Etiske retningslinjer

I forkant av bacheloren min skrev jeg et samtykkeskjema (Vedlegg 1) som beskrev mitt formål med bacheloren og hvordan informantens personvern og data skulle anonymiseres og behandles. Informanten ble også informert om at deltakelsen i bacheloroppgaven er frivillig, og at det er mulig å trekke seg fra forskningen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83). Jeg fikk beskjed om at jeg trengte et muntlig samtykke fra informanten min, og etter dette kunne jeg begynne med intervjuet.

NESH sier at de som deltar i forskning har krav på at all informasjonen de gir blir behandlet konfidensielt, samt at denne informasjonen ikke kan komme til skade for informanten (NESH i Bergsland og Jæger, 2014, s.85). På grunn av at informanten og barnehagen skal være anonym har jeg valgt å tildele de navn; «barnehage», og «informant». NESH sier at konfidensialitet medfører at man ikke skal offentliggjøre personlig data slik som navn eller noe som kan avsløre identiteten til informanten. Derfor må studenten gi koder eller fiktive navn på informanten i bacheloroppgaven (NESH i Bergsland & Jæger, 2014, s.85).

Forskning består av å tilegne seg ny kunnskap og formidle den til andre på en måte uten å påføre ubehag til informantene (Dalland, 2013, s. 107). Noe jeg også har tenkt mye på er hvordan jeg skal formidle resultatene som jeg får ut fra min informant. I denne oppgaven vil jeg prøve å få frem informantens syn på en god og fortrolig måte, slik at hun føler at hun blir ivaretatt når hun har bidratt til min forskning (Dalland, 2013, s. 95).

Jeg valgte å ta notater av intervjuet og dette redigerte jeg på min personlige datamaskin som man trenger et passord for å komme inn på. Disse notatene vil bli slettet når forskningen er avsluttet.

3.5 Metodekritikk

«Ingen metoder er feilfri, og det er viktig å ha et kritisk blikk og reflektere godt over egen bruk av metode og innsamlingsstrategi» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Metodekritikk er også å vurdere hvordan metoden har fungert og drøfte om hva som kunne vært gjort annerledes.

Jeg hadde planer om å dra til barnehagen og observere og tilbringe noen dager for å få førstehåndserfaring med hvordan de arbeidet med barnesamtaler, samt få sett hvordan barn reagerte på de ulike temaene som blir tatt opp. Dette var noe som ikke kunne la seg gjøre på grunn av Covid-19. Sammen med observasjonen ville jeg intervju den pedagogiske lederen ansikt til ansikt. På den måten mener jeg man blir tryggere på hverandre og får mer nærhet, men intervjuet måtte bli tatt over telefonen. Jeg endte opp med å intervju en person noe som i visse tilfeller kan gi lite validitet for oppgaven. I dette tilfelle hadde informantene min god nærhet til feltet og støttet opp med kunnskap og teori. Derfor bidro hun til å sikre validiteten til bacheloren min.

Jeg valgte å gi informantene min valget mellom telefon eller videointervju fordi jeg ville at hun skulle være så komfortabel som mulig. Hun ville ta det over telefonen og det respekterte jeg. Ved å ikke kunne se personen man intervjuer kan det bli upersonlig på grunn av at man ikke får sett hvem man snakker til og får informasjonen fra. Jeg ville også likt og sett ansiktsuttrykk og kroppsspråk til spørsmålene jeg stilte henne. Ved å ta videointervju kan man også bekrefte og vise at man har forstått det man blir spurt om og at man har hørt hva som har blitt sagt.

Intervjuguiden min valgte jeg å sende i forkant fordi jeg ville at informanten min skulle være forberedt siden jeg hadde mange spørsmål. Videre informerte jeg henne om at jeg kan komme med oppfølgingsspørsmål hvis jeg vil at hun skal utdype mer. Siden jeg sendte inn intervjuguiden på forhånd kan svarene fra informanten være «øvd» inn og hennes meninger kan være vanskeligere å få frem. Jeg synes også det er positivt å forberede seg, og at informanten kan ha med ulike dokumenter som er relevant for oppgaven. Jeg fikk flere dokumenter tilsendt som hun hadde funnet på forhånd.

Under intervjuet tok jeg notater og valgte å ikke bruke lydopptaker. Fordi det er vanskelig å forutsi hvor lang tid det tar å få svar fra NSD, og jeg hadde ikke mulighet til å sitte og vente. Fordelen med å bruke lydopptaker er at alt som blir sagt blir bevart og det gir forskeren en god mulighet til å konsentrere seg om informanten og reaksjonen hennes (Thagaard, 2003, s. 97). Når man notere underveis vil mengden av data reduseres fordi det ikke er mulig å skrive ordrett hva som blir sagt. Samtidig blir det mindre å analysere fordi dataen allerede blir analysert mens man skriver og forskeren sorterer informasjonen samtidig som den blir skrevet (Thagaard, 2003, s. 97).

4.0 Funn og drøfting

Gjennom intervjuet var det mye interessant som ble nevnt og snakket om. I dette kapittelet vil jeg trekke frem ulike funn som jeg mener besvarer min problemstilling: «Hvordan bidrar barnesamtaler til det forebyggende arbeidet av seksuelle overgrep?». Jeg har delt inn i to kategorier, hvordan skaper personalet tillit og trygghet til barn, og hvordan bruker personalet snakkehjørnet som en forebyggende metode. Under disse kategoriene skal jeg drøfte funnene opp mot teorien jeg skrev i kapittel 2.

4.1 Hvordan skaper personalet tillit og trygghet til barn?

I den første kategorien vil jeg presentere ulike måter personalet skaper tillit og trygghet til barn.

4.1.1 Viktigheten av å ha en åpen dialog med barn

I barnehagen er det mange gode muligheter for å ha samtaler med barn. Ved å invitere til gode samtaler kan dette ha en forebyggende effekt ved at barnet føler at de blir tatt på alvor (Gamst, 2017, s. 46). For å skape gode barnesamtaler er det viktig at barnet har tillit til den voksne. Derfor er dette et tema som det ble fokusert på i intervjuet. Informanten legger vekt på at personalet skaper tillit ved å vise at man er en trygg voksen og er en god rollemodell for barn.

Å være en trygg voksen kan defineres på ulike måter, informanten velger å tolke det å være en trygg voksen slik:

«Jeg tror det handler om at du er en trygg voksen som tør å ta opp ting og viser at det ikke er farlig. Det å ufarliggjøre ting. Det handler også veldig mye om hvordan vi reagerer på ting som barn spør om og anerkjenner spørsmålet. Jeg synes også det er viktig og å ha en åpen kommunikasjon med barn når det gjelder hva som blir fortalt videre til omsorgspersonene».

I en relasjon mellom voksne og barn er det den voksne som har ansvaret. Et barn som blir møtt med tillit, vil ha et godt grunnlag for å føle seg verdsatt og akseptert, og da kan barnet skape et positivt bilde av seg selv og bli mer trygg (Drugli, 2011, s. 200). Informanten i intervjuet trekker frem et viktig poeng om at den voksne kan sette seg inn i barnets verden og situasjon. Gamst (2017) påpeker at å innta et barneperspektiv handler om tilliten barnet har til fagpersonen, samt at dette kan hjelpe til med å motivere barnet til å åpne seg (Gamst, 2017, s. 21).

Gjennom intervjuet påpeker informanten viktigheten av å ha en åpen dialog med barnet om hva som blir sagt videre til foresatte. Dette handler om å ivareta den tilliten som har blitt bygd opp og at barnet får være med på avgjørelser om hva som blir videreført. Rammeplan (2017) legger vekt på at personalet skal bidra til at barn kan utvikle tillit til seg selv (Rammeplan for barnehager. Innhold og oppgaver, 2017, s. 17).

«Når jeg snakker med barn i snakkehjørnet er det ikke sånn at jeg forteller det direkte til foreldrene. Jeg snakker med barnet først og sier at nå skal jeg ha møte med foreldrene dine, hva tenker du er viktig at jeg forteller videre? Eller så kan jeg også si at nå har jeg tenkt til å fortelle foreldrene dine dette og dette».

Ved å ha en kontinuerlig samtale med barnet om hva som blir sagt og hva barnet vil at den voksne skal si, skaper dette en større tillit mellom barnet og den voksne. Gamst (2017) påpeker at hvilke opplysninger som bringes videre skal bli bestemt sammen i fellesskap og at barnet ikke skal oppfatte den voksne som en som jobber for å få informasjon ut av barnet (Gamst, 2017, s. 36). Hvis den voksne stadig forteller foresatte hva som har blitt sagt i samtale med barnet, vil hun/han bli utrygg på den voksne og kanskje ikke vil fortelle om ulike ting. Barnesamtaler gir rom for at barn kan fortelle om private fortellinger, dette burde være en

selvfølge at den voksne ikke forteller videre uten barns samtykke. Det er også viktig å snakke med barn om ting som skjer i hverdagen. Det kan være en hjelpende faktor ved at den voksne viser interesse for barnet og at de velger å snakke om ikke så alvorlige temaer. Gamst (2017) trekker frem at å ha barnesamtaler om hverdagslige temaer gir barnet en følelse av trygghet (Gamst, 2017, s. 46).

På en annen side påpeker informanten at hvis det er noe hun mener foresatte burde vite, forteller hun barnet hva hun vil formidle videre og forklarer hvorfor dette er viktig å fortelle. Ifølge Gamst (2017) bør alt som blir sagt klargjøres med barnet, så langt det lar seg gjøre. Det gjøres klart for barnet at den informasjonen ikke blir rapportert videre til noen andre enn foresatte (Gamst, 2017, s. 36).

4.1.2 Hvordan de voksnes reaksjon påvirker barn

Min erfaring av hvordan voksne reagerer handler om hva de selv har opplevd og vant med fra sin barndom, derfor valgte jeg å spørre informanten min om hennes syn på barns seksualitet.

«Jeg tror vi alle er preget av egen oppvekst og det som er litt tabubelagt. Det er viktig at personalet jobber med egne holdninger, og snakker om det og drøfter slik at vi kan være mer bevisst på hvordan vi reagerer og hva vi sier».

Siden informanten selv trakk inn litt om kompetansen til personalet valgte jeg å spørre hvordan de hever kompetanse til personalet. Informanten forteller at de går på kurs og har møter hvor de diskuterer og drøfter ulike temaer og hvordan de kan snakke med barn om disse temaene. Dette er noe de kommer til å fortsette med. Det er lett for de personalet i barnehagen å ikke ta opp og snakke om vanskelige temaer, spesielt hvis de mangler kompetanse og trygghet rundt disse temaene. Seksualitet er ofte et tabubelagt tema, noe som kan være ubehagelig for voksne å snakke med barn om. Hun trekker frem at det er viktig å ta opp dette med resten av personalet. Aasland (2015) påpeker at personalet har for lite kunnskap og bør kurses og få tilgang til litteratur som bidrar til at personalgruppen får mer forståelse og kunnskap om seksualitet og seksuelle overgrep (Aasland, 2015, s.84).

Videre forteller informanten min at «det er viktig å være åpen mot barn og tenke på hvordan man reagerer på ulike spørsmål fra barn». Hvis en voksen er åpen om seksualitet, kropp eller følelser eller andre spørsmål som barnet er nysgjerrig på vil det være en større sjanse for at

barnet vil igjen gå til denne personen å spørre om andre ting (Aasland, 2015, s.73). Informanten trekker frem et eksempel: «måten vi reagerer på når unger kler av seg og ser på hverandre, kan være avgjørende for ungenes syn på seg selv». Aasland (2015) sier at måten en voksen møter et barn på kan sette spor for det barnet resten av livet, samt hvordan voksne reagere på ulike spørsmål. Videre trekker Aasland (2015) frem at hvis barnet blir møtt på en negativ måte kan barnet føle skyld og skam langt ut i voksen alder (Aasland, 2015, s.70). Barnet trenger voksne som møter dem med forståelse og ærlige svar.

4.2 Hvordan bruker personalet snakkehjørnet som en forebyggende metode?

I den andre kategorien vil jeg trekke frem hvordan personalet bruker snakkehjørne. Under denne kategorien har jeg funn som handler om hvordan personalet arbeider med barn i grupper og hvordan utbytte barn får fra snakkehjørnet. Til slutt vil jeg trekke inn hvordan personalet inkluderer minoritetsbarn i snakkehjørnet.

4.2.1 Eksempel på snakkehjørnet og arbeid med barn i grupper

Ifølge Rammeplan (2017) skal barnehagen ha samtaler og undre seg over spørsmål sammen med barn. På grunn av disse samtalene skal barn selv få anledning til å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. På denne måten kan barn bli mer bevisst på kritisk tenkning og dømmekraft. (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.35). I dette intervjuet kommer bruken av snakkehjørnet opp flere ganger. I denne barnehagen er dette en metode som de bruker innenfor barnesamtaler. Snakkehjørnet er noe som er spennende og interessant, og derfor var dette et spørsmål som ble stilt under intervjuet: hvordan foregår snakkehjørnet? Informanten velger å ta i bruk et eksempel på hvordan det kunne vært gjort:

«Jeg har brukt det slik at jeg tar inn unger som vi så strevde etter at foreldrene hadde skilt seg. Ved å ta det opp i snakkehjørnet kan barn oppleve fellesskap ved at de hører og ser at det er flere som opplever det samme og får dele erfaringer. Da brukte jeg snakkehjørnet med skilsmisse som tema».

Her trekker informanten inn at de har opplevd i barnehagen at et barn har strevet og da brukt dette som et tema i snakkehjørnet. Gamst (2017) påpeker at barnehagelæreren har en fordel ved å kunne observere barnet i ulike omstendigheter, og kan få informasjon om situasjonen barnet befinner seg i (Gamst, 2017, s. 44). I snakkehjørnet er det flere barn som deler sine erfaringer og meninger. Det blir da essensielt for barnehagelæreren å ha kunnskap om arbeid med barn i

grupper. Jeg har valgt å ta i bruk Askland sine perspektiver på arbeid i grupper, og da brukt relasjonsorientert arbeid i grupper som handler om å legge vekt på vennskap og at barn opplever hverandre sammen (Askland, 2011, s.85). Informanten trekker frem at det er viktig for barn å dele opplevelser og erfaringer med hverandre, og at de vet at de ikke er alene i en opplevelse. Dette kan gi barn et bedre samhold. Ifølge Askland (2011) er det viktig i en gruppe at alle barn har felles opplevelser og støtter hverandre, samt at de kan oppleve hverandre sammen (Askland, 2011, s.87). Hvis personalet har lite kunnskap om å arbeide med barn i grupper kan det være vanskelige å finne en velfungerende gruppe. Informanten trekker frem at de mener det er lurt å ha minst ett barn som liker å ta ordet, samt et som har et godt vokabular. Videre vil de også ha med rolige barn og en som er urolig. Det er viktig at gruppen er en sammensetning av barn med ulike personligheter. Det barnet som er rolige og innadvendt kan utfordre seg selv og lære av barnet som er med utadvendt. Det kan også gå den motsatte veien ved at barnet som er utadvendt kan lære seg å la andre barn komme til.

4.2.2 Hvilke utbytter får barn av snakkehjørnet?

Informanten nevner også at de har kontinuerlig dialog med foresatte om hvilke temaer de trekker frem i snakkehjørnet, samt har samtaler om hvordan det går i hjemmet. Informanten legger også til at barnehagen har fått mange positive tilbakemeldinger og at foresatte synes det har vært en lettelse å kunne komme med forespørsler om ulike temaer personalet kan ta opp i snakkehjørnet. Raundalen & Schultz (2008) påpeker at snakkehjørnet først var en snakketrening, men etter hvert ble barn mer interessert i å snakke om ulike ting og situasjoner som hadde skjedd i hjemmet eller andre steder (Raundalen & Schultz, 2008, s. 57). Et eksempel som informanten bruker er at foresatte fortalte personalet om at sitt barn hadde hatt ofte mareritt om natten. Dette var noe som personalet i barnehagen tok opp som et tema i snakkehjørnet, og hadde samtaler rundt dette med barn og til slutt hadde marerittene gitt seg. I dette eksempelet kan marerittene være forårsaket av mye, men det kan være at ved å snakke om de med flere barn og trygge voksne var ikke marerittet så skummelt likevel. Ved å trekke inn foresatte og deres meninger føler dem at de bli hørt og får medvirke i deres barns hverdag. Det står i Rammeplan (2017) at personalet skal legge til rette for foresattes medvirkning (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, s.29).

Videre under intervjuet trekker informanten frem flere utbytter barn får fra snakkehjørnet og noe av det informanten legger mest vekt på er at barn må lage et emosjonelt leksikon og lære seg å snakke og bli kjent med egne og andres følelser.

«Vi sier ofte at følelser er en gjest som er på besøk og som ikke er farlig å kjenne på. Mennesker handler ikke bare om glede, det må være rom for sinne og tristhet. Disse bli ofte sett på som negative følelser, noe som jeg ikke synes er en bra definering. Vi må være gode rollemodeller og vise at man kan vise hele følelsesregisteret.

Rammeplanen (2017) påpeker at barnehagen skal bidra til at barn blir trygg og kjent med sin egen kropp, samt bli kjent med egne følelser (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.31). Gjennom intervjuet understreker informanten viktigheten av å snakke om følelser og at dette er noe som kan være forebyggende mot ulike situasjoner. Når barn får mulighet til å snakke om følelser, kan det hjelpe barn med å fortelle og sette ord på ulike ting som skjer med dem. Friis (2019) hevder at barn som tilegner seg kunnskap om kropp, følelser og grensesetting vil lettere kunne snakke om ubehagelige situasjoner (Friis, 2019, s.36). Hvis personalet ikke tar opp temaer som følelser og grenser kan ikke barn vite hvor deres grense går og få kunnskap om hva som er rett og galt. Kvello (2015) trekker frem at hvis barn skal utvikle sin emosjonelle kompetanse så må voksne snakke med barn om følelser og grensesetting (Kvello, 2015, s.80). Informanten sier at barn skal lære å sette ord på følelser fordi det er noe som de mener kan beskytte dem senere i livet. Snakke om følelser og lære om grensesetting er veldig interessant og relevant for forebygging. Under intervjuet ble informanten spurt om hvordan hun mener snakkehjørnet kan være forebyggende mot seksuelle overgrep.

«De setter deg ned med barn i snakkehjørnet og snakker om temaer som følelser, kropp og opplevelser, og at det er barn selv som bestemmer over sin egen kropp, samt at det er bra å be om hjelp fra andre. Så kan dette være forebyggende ved at barn ser muligheten til å be om hjelp og sette ord på følelser».

Forebygging handler om å igangsette tiltak før problemet har oppstått. Ved å snakke med barn om kropp, følelser og grensesetting kan det hjelpe dem med å fortelle det til en voksen. Killén (refererer i Sjøvik, 2014, s. 55) snakker om at forebygging er delt opp i tre deler; universal, selektiv og indikert. Ut ifra hva informanten har sagt under intervjuet er universal forebygging det som er mest relevant for hvordan denne barnehagen arbeider. Denne barnehagen arbeider med å utstyre barn med verktøy slik at de lærer om deres grenser og følelser, samt hva som er rett og galt. Innenfor dette tema trekker informanten inn en eske som barnehagen har laget.

«Vi har laget en eske til hver avdeling og den er delt inn i temaer som følelser, kropp, gode og vonde hemmeligheter, berøringer og hvordan man blir til. Esken består av bilder og tegninger som vi har laminert, i tillegg har de ansatte hjelpespørsmål som de kan stille til barn».

Informanten legger til at de har opplevd at dette er et godt hjelpemiddel for å snakke om vanskelige temaer. Aasland (2015) påpeker at barn må være klar over hva gode og vonde hemmeligheter er og at de kan snakke med voksne og andre om dette (Aasland, 2015, s.26). Barn må lære om disse temaene fordi det er viktig at barn er klar over hva som er lov og ikke lov til å gjøre med og mot dem. På denne måten har de tilegnet seg kunnskap og kan raskere forstå at det som skjer med dem ikke er rett. Informanten sier også at de trekker hverdagslige situasjoner inn i snakkehjørnet «hvis det har skjedd en hendelse som flere barn lurere på så er det viktig at de får undre seg sammen». Kinge (2016) trekker frem at det er viktig i en dialog at alle synspunkter og tanker blir hørt og at man kan undre seg sammen med andre, samt lære av dette (Kinge, 2016 s.24). Informanten trekker også frem at de arbeider med å snakke med barn om kroppen samt hvordan man ble til. Det er viktig at barn lærer om kroppen og ulike navn som er på de ulike kroppsdelene. Friis (2019) påpeker at barn som ikke vet hva kjønnsorgan heter, og er usikre på egne følelser og kropp har vanskeligheter for å fortelle om overgrep eller ubehagelige situasjoner (Friis, 2019, s.35). Aasland (2015) legger til at barn som har flere navn på kroppsdelene blir mer trygg på egen kropp (Aasland, 2015, s. 92).

4.2.3 Hvordan legge til rette for minoritetsbarn i snakkehjørnet?

Denne barnehagen, sammen med mange andre i Norge, er flerkulturell. Askland og Sataøen (2014) trekker frem at det kan være ulike reaksjoner når man trekker frem seksualitet i ulike kulturer, det kan for eksempel være sterke motsetninger når det gjelder ulike kulturer (Askland og Sataøen, 2014, s.160). I intervjuguiden var det et spørsmål som tok for seg hvordan personalet klarer å tilrettelegge for at barn med minoritetsbakgrunn skal delta i snakkehjørnet.

«Minoritetsbarn har deltatt i snakkehjørnet, og jeg har et eksempel som jeg vil trekke frem. Vi hadde en gutt som deltok sammen med en pedagogisk leder og på den tiden sa han ingenting. Etter hvert tilegnet han seg kunnskap og så hvordan snakkehjørnet fungerte og da ble han mer trygg og deltok».

Videre legger informanten til at de legger opp nivået i gruppen slik at det er mulighet for snakketrening og ha snakkehjørnet samtidig. Personalet mener at det er verdifullt uansett, at det er mye trening i å sitte sammen. Her trekker informanten frem at barnet som ikke forstår norsk så godt kan trenge en hjelpende hånd ved siden av seg for å føle seg trygg i snakkehjørnet. Gamst (2017) påpeker at hvis barnet har en trygg relasjon i nærheten, vil dette gi mer motivasjon og lysten til å samarbeide vil øke (Gamst, 2017, s. 39). I ulike kulturer er det forskjell på hva man kan og ikke kan snakke om. Dette er noe personalet i barnehagen må være bevisst på. Aasland (2015) hevder at flere barnehagelærere i Norge er usikre på hva foresatte ønsker at de snakker og lærer barn om, spesielt når det gjelder kjærlighet, kjønn og seksualitet. Aigner og Centerwall (1984) legger til at hvis det er spørsmål til foresatte bør barnehagen ta kontakt og drøfte ulike synspunkter (Aigner og Centerwall, 1984, s.110). Informanten trekker frem at de ikke har hatt noe problem med de ulike temaene som de har tatt opp i snakkehjørnet av minoritetsforeldre, men de har et godt foreldresamarbeid hvor alle foresatte blir informert om hvilke temaer som blir tatt opp. I Rammeplan (2017) står det at barnehagen har ansvar for å lage et godt foreldresamarbeid og god dialog med foresatte (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s. 22). Videre legger informanten til at de legger opp nivået i gruppen slik at det er mulighet for snakketrening og ha snakkehjørnet samtidig. Personalet mener at det er verdifullt uansett, at det er mye trening i å sitte sammen.

5.0 Konklusjon og avslutning

Gjennom denne bacheloroppgaven har jeg prøvd å finne ut av problemstillingen: «hvordan bidrar barnesamtaler til det forebyggende arbeidet av seksuelle overgrep mot barn?». Jeg har gjennomført et kvalitativt intervju med en informant. Det er viktig for meg å poengtere at dette er en av mange måter å forebygge på, samt at jeg har bare tatt i bruk en barnehage og en informant. Så jeg kan ikke komme med en fasit om hvordan andre barnehager tar i bruk barnesamtaler eller snakker om temaer som kropp, seksualitet, gode og vonde hemmeligheter og berøringer. Dette er kun utifra min tolkning og opplevelse fra studiet.

Etter denne perioden opplever jeg at informanten og barnehagen arbeider aktivt med barnesamtaler, samt det å gjøre barna mer bevisst på kropp, grenser, følelser og seksualitet. Informanten trekker også frem viktigheten av å snakke om disse temaene, og hvordan dette kan forebygges. Det virker som om barnehagen kommer til å utvikle sin kompetanse og verktøy mer og mer.

Jeg har sett viktigheten av å legge et godt grunnlag for relasjonen mellom voksne og barn og å skape en god tillit og trygghet slik at barn ser på deg som en som vil hjelpe og støtte. Ved et teoretisk bakteppe har jeg fått et bedre syn på hvordan jeg skal arbeide slik at barnet får tillit til meg. Som Rammeplan (2017) påpeker skal personalet bidra til at barna skaper tillit til seg selv og andre (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.17). Informanten trekker frem to ulike måter som hun mener er viktig å tenke på når det gjelder å skaffe seg tillit til barn på. Viktigheten ved å ha en åpen dialog med foresatte kommer frem, samt hvordan voksnes reaksjon påvirker barn. Måten en voksen møter barn på kan sette spor i lang tid, både på positive og negative måter.

Snakkehjørnet er en metode for barnesamtaler som barnehagen tar i bruk. Jeg har fått kjenne på viktigheten av å ha kunnskap om hvordan man jobber med barn i grupper slik at de får trygghet til hverandre og kan dele erfaringer. Informanten påpeker flere ganger gjennom intervjuet hvor viktig det er å snakke om følelser, grensesetting og kropp. Slik at barn blir klar over deres grenser og bli kjent med kroppen sin. Det står i Rammeplan (2017) at barnehagen skal hjelpe til slik at barn blir trygg og kjent med egen kropp og følelser (Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver, 2017, s.31).

Med dette vil jeg konkludere med å ha samtaler om følelser, kropp, grensesetting, gode og vonde hemmeligheter og berøringer, og samtidig skape tillit sammen med barn, kan dette bidra til å forebygge mot seksuelle overgrep. Dette bidrar også til å gi barn kunnskap om hva som er rett og galt. All den kunnskapen som jeg har tilegnet meg vil jeg ta med meg videre ut i arbeidslivet.

For videre arbeid med bacheloren hadde det vært interessant å se på andre måter barnehagen arbeider med forebygging utenom barnesamtaler. Personlig synes det er spennende hvordan man arbeider forskjellig på små- og storbarnavdeling. Hvor forskjellig barnehagen jobber med barnesamtaler på de forskjellige avdelingene og om de bruker forskjellige typer barnesamtaler. Jeg ville også bruke mer observasjoner i videre arbeid for eksempel observere snakkehjørnet og hvordan barn samspiller med hverandre i snakkehjørnet. Noe som også hadde vært interessant er å se på forskjellen mellom to eller flere ulike barnehager og hvordan de jobber med temaer som kropp, følelser, seksualitet og grenser.

Litteraturliste

Aasland, M. W. (2015). *Barna og seksualiteten*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Aasland, M. W. (2014). ''-Si det til noen-'' : en bok om seksuelle overgrep mot barn og unge. (3.utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Aigner, G & Centerwall, E. (1984). *Barnas kjærlighetsliv: om kjærlighet, seksualitet og møtet med voksenverden. En bok for foreldre og personell innen barneomsorgen*. Oslo: Pax Forlag.

Askland, L. (2011). *Kontakt med barn. Innføring i barnehagelærerens arbeid på grunnlag av observasjon*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Askland, L & Sataøen, S. O. (2014). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademiske.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Hentet 29.april.2020 fra:

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1

Barnekonvensjonen. (2003). FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. Hentet 19. mai. 2020 fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger. (Red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drugli, M. B. (2011). Å møte barn med tillit og respekt gjennom å «se» hele barnet. I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad. (Red.). *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Emilsen, K. (2014). Å se og handle – når barn utsettes for omsorgssvikt. I V. Glaser, I. Størksen & M. B. Drugli. (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen – forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Friis, P. (2019). *Barns seksuelle leker: Hvordan forstå og arbeide med barns seksualitet i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Gamst, K. M. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Kinge, E. (2016). *Barnesamtaler. Det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillvansker*. (2.utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademiske.

Raundalen, M & Schultz, J.- H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt? – de vanskelige samtalene*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Sortland Kommune. (2015). *Forebygging av seksuelle overgrep mot barn og unge*.

Prosjektrapport. Hentet 29. april. 2020 fra:

https://www.sortland.kommune.no/_f/p4/ia54120c6-8804-4361-9414-739e2df44bd2/forebygging_av_sekselle_overgrep_prosjektrapport.pdf

Sjøvik, P. (2014). En barnehage for alle med mangfold som ressurs. I P. Sjøvik (Red.). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Skarpsno, H. E. (2013). *Barn og seksualitet. Utfordringer i barnehagen*. Oslo: SEBU Forlag.

Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid mot seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. (2.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Unisef.no. *retten til beskyttelse*. Hentet 19. mai. 2020 fra:
<https://www.unicef.no/vart-arbeid/internasjonalt/beskyttelse>

Vedlegg

Informasjon- og samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet om barns seksualitet og forebygging mot seksuelle overgrep?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er hvordan barnehagen arbeider med barns seksualitet ved bruk av barnesamtaler, samt hvilke verktøy som blir brukt mot forebygging av seksuelle overgrep. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I denne bachelor oppgaven vil jeg lære mer om barns seksualitet og hvordan barn lærer om dette via ulike barnesamtalemåter i barnehagen, samt synliggjøre hvor viktig dette er å jobbe med. Jeg vil ta utgangspunkt i barnesamtaler og andre verktøy som barnehagen bruker for å forebygge seksuelle overgrep. Jeg ønsker å intervju deg fordi du har erfaring innen barnehagen og jeg håper å få innblikk i dine erfaringer og hvordan barnehagen jobber.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil ta i bruk intervju som metode som vil ta ca. 30-40 minutter, og dette vil foregå over telefonen på grunn av situasjonen vi er i. Jeg vil samle opplysninger om hvordan barnehagen

jobber med barnesamtaler og hvilke verktøy dere bruker. Opplysningen kommer til og blir registrert via notater som jeg skriver underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Jeg og mine veiledere vil ha tilgang til informasjonen jeg får. Opplysningene vil bli oppbevart på en personlig data som er passord beskyttet, og vil bli slettet når prosjektet er avsluttet.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 22.05.2020. Alle personopplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt.

På oppdrag fra Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning ved.
- Vårt personvernombud: Hans Christian Ristad, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Marianne Schram og Gjertrud Stordal

Mari Olavesen Gretland

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Studenten må kunne dokumentere for veileder at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du innhente tillatelse fra foreldene.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 22.05.2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Bakgrunns spørsmål:

1. Hvordan utdanning har du?
2. Hvor lenge har du jobbet i denne barnehagen?
3. Hvordan har du tilegnet deg kunnskap og erfaringer om forebygging av seksuelle overgrep mot barn? (Gjennom utdanningen, kurs, arbeidsplassen, situasjoner, lest deg opp, erfaringer, opplevelser).

Barnesamtaler:

1. Hvor lenge har dere jobbet med barnesamtaler?
 - Hvorfor begynte dere med barnesamtaler?
 - Hvilke ulike metoder innen barnesamtaler bruker dere?
 - Legger dere mye til rette for disse samtalerne eller blir det mer på sparket?
2. Hvordan velger dere å inkludere foreldrene om innholdet i samtalerne?
 - Hvilke positive eller negative tilbakemelding har dere fått fra foreldrene om snakkehjørne og de ulike temaene som dere tar opp?
 - Blir foreldrene informert om hvilke temaer som blir tatt opp?
 - Hvordan opplever dere tilbakemeldingene fra foreldre fra ulike etnisiteter?

Snakkehjørne:

1. Kan du gi meg et eksempel på hvordan et snakkehjørne ville foregå?
 - Har dere fast plass hvor dere oppholder dere?
 - Negative og positive erfaringer med dette?
 - Hvorfor går dere det på akkurat den måten?
 - Hvor ofte har dere snakkehjørne?
2. Hva mener du er en god dialog med barn?
 - Hvordan arbeider dere med å utvikle denne kompetansen blant ansatte?
 - Hvordan kommuniserer du med minoritetsspråklige barn som ikke behersker så godt norsk?
 - Hvordan hjelper du minoritetsspråklige barn med å uttrykke sine egne følelser og gjøre seg forstått?
 - Hvordan arbeider du slik at alle barna blir hørt?
3. Hvilken alder er barna når dere introduserer dem for snakkehjørnet?
 - Hvorfor velger dere denne alderen?
 - Hvordan reagerte barna når de først ble introdusert for snakkehjørnet?

4. Hvilke tema tar dere opp?
 - Velger dere ut ifra hva barna er opptatt av eller hva de har vist interesse for?
 - Hvilke tema synes dere det er vanskeligste å snakke om og hvorfor?
 - Hvilke tema har barna være mer mottakelige for å snakke om og hvorfor tror du det er slik?
 - Hvordan reagere barna på de vanskelige temaene?
5. Hvordan arbeider dere med å forklare barna hva gode og dårlige hemmeligheter er?
 - Bruker dere eksempler slik som bøker, bilder, fortellinger, tegninger?
 - Hvordan legger dere opp slike samtaler?
6. Hvorfor mener du snakkehjørne er viktig for barna?
 - Hvordan utbytte får barna fra disse samtalene?
 - Hvordan følelser kommer frem under disse samtalene?
7. Hvordan skaper dere tillit blant barna så de kan dele tanker og meninger?
8. Hvordan mener du snakkehjørne kan forebygge seksuelle misbruk?
9. Hva slags informasjon får foreldrene om snakkehjørne?

Jeg er meg:

1. Hva går «jeg er meg» ut på?
 - Fortell om oppstarten til dette?
 - Hva er bakgrunnen for «Jeg er meg»?
 - Hvilke tema/emner er med i dette prosjektet?
 - Hvorfor har dere valgt disse temaene?
 - Hvilke tema er vanskelig å snakke med barna om?
2. Hvordan implementere dette i barnehagen?
 - Hvordan gjennomfører dere dette i barnehagehverdagen?
 - Bruker dere bøker, tegninger, bilder eller fortellinger, eventuelt hvordan dette blir brukt?
 - Hva skal dette prosjektet forebygge mot?
3. Har dere erfaringer med andre type verktøy?

Barns seksualitet:

1. Hva er ditt syn på barns seksualitet
 - Hvorfor synes du dette er viktig tema?
2. Hva mener du er viktig å formidle til barn om seksualitet?
3. Hvordan snakker dere med barn om seksualitet?
 - Bruker dere bøker, bilder, fortellinger, hverdagssamtaler?

- Hvordan reagere barna når dere snakker om seksualitet?
 - Er de åpne og nysgjerrige? Hvordan legger dere til rette for at dem skal få stille spørsmål og undre seg?
4. Hvordan bruker dere barnesamtaler til å forebygge seksuelt misbruk?
- Hva er mest nyttig av dialog med bare et barn eller gruppesamtaler?
 - Bruker dere eksempler på seksuelt misbruk kan være?
 - Lar dere barna undre over hva seksuelt misbruk kan være?
 - Hvordan arbeider dere slik at barna blir mer trygg på seg selv og sine grenser?
 - Hvordan får personalet kunnskap om seksuelle overgrep?
 - Hvordan er den kontinuerlige prosessen hvor dere får informasjon?